

Ivan Cankar 1876-1926

V tem mesecu smo praznovali petdesetletnico rojstva Ivana Cankarja, najizrazitejšega zastopnika naše nove književne umetnosti in najplodovitejšega med sodobnimi slovenskimi pisatelji.

Rodil se je 10. maja 1876 na Vrhniki, kjer je obiskoval tudi ljudsko šolo, predno je odšel v Ljubljano na realko. Bil je sin obrtnika na deželi, kjer je podrobno upoznal in proučil dušo našega priprostega človeka. Iz duše priprostega naroda je nabral najdražje zaklade in črpal snov za svoja največja dela.

Realco v Ljubljani je dovršil, ko je imel 19 let. Odšel je na Dunaj študirat tehniko, a posvetil se je docela književni umetnosti. Kot pisatelj je bival v začetku večinoma na Dunaju, kjer si je služil mimogrede kruha tudi kot žurnalist, dokler se ni l. 1907 vrnil za stalno v Ljubljano. Umril je 11. decembra 1918 za pljučnico. Imel je takrat 42 let.

Te dni proslavljamo petdesetletnico Cankarjevega rojstva. S tem se vsaj nekoliko oddolžimo veličini njegove umetnosti, kar za časa njegovega življenja nismo umeli. On je tvorec naše nove mlade kulture, on je oni človek, kateri je našo umetnost vsporedil umetnosti drugih narodov, da smo lahko v tem oziru istovrstni z ostalimi in da ne capljamo za njimi. Mi ga moramo ceniti in pravilno razumevati. On nam drži pred naše duševne oči zrcalo, da se v njem vidimo in spoznavamo, da ozdravimo od onih boleznih, katere je on na nas ugotovil. Toda njegove slike, dasi pristno slovenske, so tudi splošno človeške. Ker smo pa majhni, se nam zdijo te napake pri nas še mnogo večje. In to, da so njegove slike splošno človeške povzročijo, da mu njegovo veličino priznavajo tudi drugi, da prevajajo njegova dela v svetovne jezike. Tembolj pa ga moramo ceniti mi, ker on je naš, ker se on sam zaveda tega, da je naš.

Njegovi umotvori so čisti, so izraz njegove čiste duše. Njegova misel je čista kot studenec; tako trdi on sam. In v kako lepo zunanjo obliko je oblekel on svoje misli. Slog njegov se je rodil iz misli. Ta beseda in ta ritem, katerega on uporablja pri svojih umetninah, sta potrebna za njegovo misel.

On se bori proti hinavščini in breznačajnosti, sebičnosti in brezsrčnosti, nizkosti in podlosti. Njegova beseda je žgoča. Resnica pa v oči bode. Zato so njegovi spisi dvignili toliko prahu po Slovenskem. On sam pravi:

«V ogledalu svoje duše, spačenem od grenkobe in bridkosti, sem ugledal svet in vso veliko, strahu in občudovanja vredno krivico njegovo; dozorelim očem se je bilo odprlo življenje z vso svojo veliko krivico, s svojo lažjo in skrivnostjo, s svojo neizmerno smešnostjo.»

Ker vidi vso to krivico, veliko in v njeni drzni veličini občudovanja vredno, krivico, ki vzbuja strah in katera je vredna, da vzbuja strah radi svoje drznosti in brezobzirnosti, radi svojega hinavstva, ker jo človek ne more prijeti od nikoder, ter ji ne more do živega, on trpi. In duša se od grenkobe in trpljenja spači in slika postane tudi spačena in iz tega se rodi pekoča satira, ki vse smeši in napada. Napada laž in surovost in nam slika ljudi, ki postanejo v svoji domišljivosti, v svoji zakriti nemoralnosti smešni.

Iz tega njegovega trpljenja in bridkosti mu oko zahrepi po nečem lepem: «Slikal sem noč, vso pusto in sivo, polno sramote in bridkosti, da bi oko tem silneje zakoprnelo po luči.» Saj vsak človek, kateri trpi, zahrepi po lepši bodočnosti, po tolažbi.

Vsemu temu grdemu, tej sebičnosti postavi Cankar nasproti svoje hrepeneče ljudi, ljubeče in umirajoče. To so ljudje brez materialnih dobrin, ampak ljudje, ki nosijo dobro v sebi, ki hrepenejo po dobrem in lepem, ki želijo izčiščenje človeških duš, ljudje nepokvarjeni, čudni ljudje za vsakdanje življenje, junaki v svojih pričanjih. To so žrtve sebičnosti in nemoralnosti, ponižani in razžaljeni; s svojo idejo, s svojo lepoto, s svojim mišljenjem pa zdaleka presegajo to brutalno silo.

In v Cankarju se porodi globoko usmilenje do vseh trpečih; to postane vodilna misel njegove umetnosti. Višek tega so «Podobe iz sanj», napisane v letih strahote 1914—1917.»

O našem slovenskem slovstvu sodi Cankar, «da je šlo zelo visoko, da stoji ob rami svetovni literaturi». O slovenskem narodu pravi: «Noben narod ni tako optimističen kot slovenski — optimizem pa je pravica zdravja in mladosti — in mi vsi, kar nas je — in veliko nas je — smo optimisti. Torej tudi on je optimist, tudi or veruje v boljšo bodočnost, kot veruje ves slovenski narod, ker je mlad, ker je zdrav. Če se zanašamo na druge slovanske narode, pravi, da je to strahopetnost, ki ne pogleda v zdravo srce naroda.

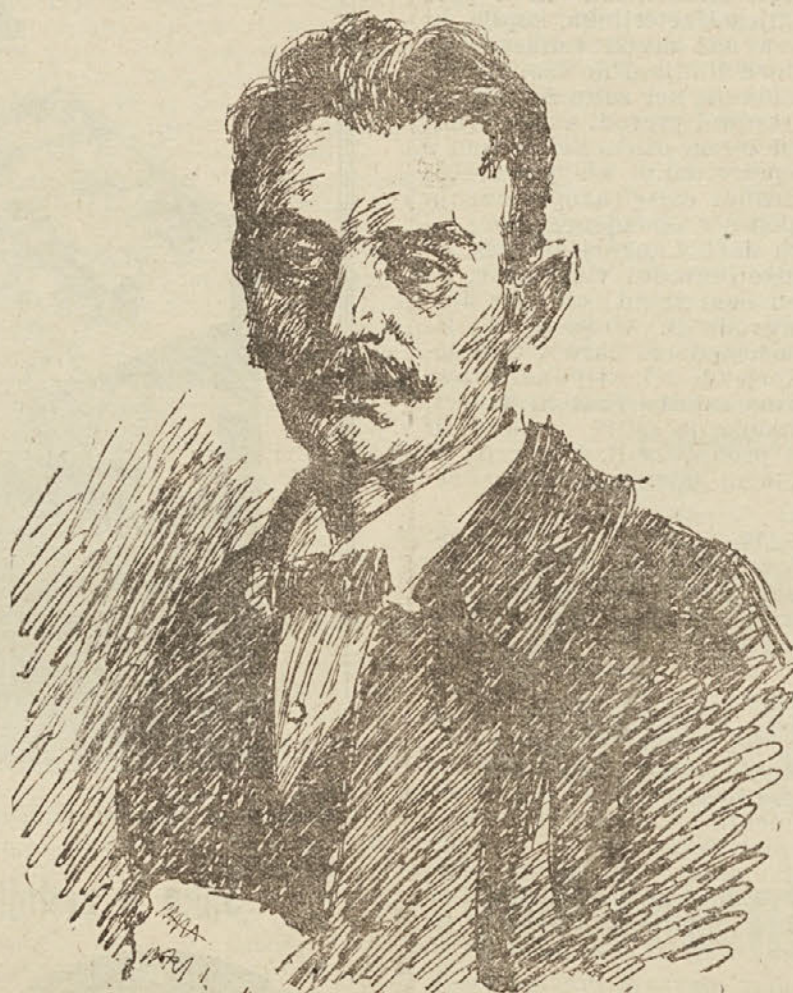
«Če smo se držali v klavnosti petnajststo let, se bomo držali še sedaj, ko smo kulturni. Nase se zanesimo — to je vse!»

Če smo se torej držali lahko tedaj, ko nismo še vedeli kaj smo, če smo se tedaj ohranili, se bomo tem lažje sedaj, ko imamo svojo kulturo. Samo pogum.

Cankar je z ostro besedo bičal vse, kar je v nas gnilega (in nevrednega), a trdno je zaupal v boljše čase.

Cankar je torej glasnik trpečih, slabotnih in blodečih, a hrepenečih po luči in svetlobi; Cankar je glasnik slovenskega naroda.

K. J.

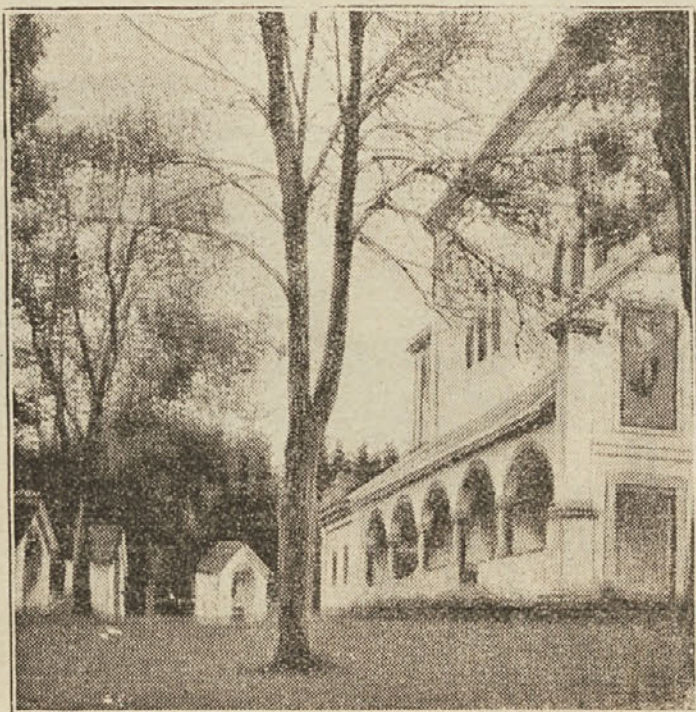
† Jože Cankar, pisatelj oče (po fotografiji iz njegovih zadnjih let.)

Aleš iz Razora in Frčajeva Hana, ki ju je Cankar opisal v svoji povesti «Aleš iz Razora». (Po fotografiji.)

«Na klancu» Cankarjeva rojstna hiša (X) na Vrhniki.

Dvor cerkve sv. Trojice nad Vrhniko.

Župna cerkev sv. Pavla na Vrhniki s pokopališčem, kjer sta pokopana Cankarjeva roditelja.

Cankar med Italijani

Da je kak duševni proizvod res tudi umetnina, mora v prvi vrsti dihati iz njega duševnost in mentaliteta dobe, ki mora šele priti, zakaj prava umetnost mora stopati pred človeštvom. Razumljivo je tedaj dejstvo, da se je pričelo z razumevanjem življenjskih del duševnih velikánov jako pozno, ko je bila doba, iz katere so vznikli, že daleč za njimi. — Isto opažamo pri Ivanu Cankarju. Dokler je bil še pri življenju, smo Slovenci njegovo delo podcenjevali in celo ovirali, zakaj sodobniki ga niso hoteli in ga tudi niso zmerom mogli razumeti; šele danes pričenjamo polagoma doumevati njegov duh in treba bo še mnogo truda, da si ga bomo lahko popolnoma osvojili.

Marsikaj so pa v tem oziru storili v tujini, kjer opažamo, posebno v zadnjih letih, pravec sistematično delo, ki stremi za popolnim uveljavljenjem Ivana Cankarja. Tako imamo priliko opazovati v Italiji kopico požrtvovalnih ljudi, ki so se vrgli s pravo nesebičnostjo na delo za razširjanje Cankarjevih del med svojim narodom, bodisi s številnimi predavanji in članki, bodisi z različnimi prevodi njegovih del. Vzrok temu nenavadno lažjemu razumevanju Cankarjevega življenjskega dela moramo iskati v prvi vrsti v dejstvu, da je tujina, daleč proč od naših osebnih in malenkostnih bojev in razmer, iskala v Cankarju samo umetnost in jo tudi v polni meri našla. Tudi je k temu pripomogla kriza, ki vlada danes v italijanski književnosti; in nje posledica je ta, da si narod mora iskati duševne hrane v raznih prevodih boljših del inozemskih literatur. In v takem slučaju ni bilo mogoče iti preko Cankarja, iz čigar del diha nekaj izrazito originalnega.

Do danes je izšlo v italijanskem prevodu že dvoje Cankarjevih del, in sicer «Hlapec Jernej», ki je doživel že dva prevoda, in pa «Lepa Vida». — «Hlapca Jerneja» je sprejela italijanska kritika jako pohvalno, bodisi v prevodu Giovanni Lorenzonia, znanega goriškega profesorja, ki se že delj časa ukvarja s slovenskim slovstvom, bodisi v prevodu Regent-Susseka, ki ga je izdala tr-

žaška založba «Parnasso». V «Hlapcu Jerneju» ne opaža italijanska kritika kake «umske velezmote», ampak čisto logično iskanje Pravice, ki jo, žal, na svetu pogrešamo. Tako misli Silvio Benco v svoji oceni v tržaškem «Piccolu», tako misli Cosmo v milanskem «Secolu», tako misli Prampolini v «Fieri Letterariji». Nekoliko manjši uspeh je doživel Lorenzonijev prevod «Lepe Vide», in to nam bo čisto razumljivo, če pomislimo, da je to delo več ali manj dobra kopija francoskega simbolizma in v prvi vrsti Belgijca Maeterlinka, kopija, ki je sicer za naš narod velikega pomena, a med Italijani ne vzbudi pravega zanimanja, ker so to že doživeli toliko z različnimi prevodi večjih francoskih del v tem oziru, kakor tudi z različnimi posrečenimi ali ponesrečenimi izvirnimi deli. Takega mnenja je Prampolini v omenjenem listu. — Razen teh dveh Cankarjevih del, pa je še mnogo prevodov v rokopisu, od katerih so nam znani «Hlapec Jernej» v prevodu B. Astori-ja, ki bo izšel v nedoglednem času v Antologiji Cankarjevih del, ki jo namerava izdati znana založba Fratelli Treves, in pa «Podobe iz sanj», v prevodu tržaškega profesorja R. Pfliegerja, ki bo v kratkem izšel v založbi «Parnasso».

Jasno je, da je bilo za pravilno uveljavljanje teh prevodov potrebno veliko število člankov in predavanj, ki naj bi seznanili italijansko občinstvo z ostalo slovensko literaturo. Tako smo imeli priliko slišati v Trstu že par zanimivih predavanj, kakor ste bili oni prof. Pfliegerja in prof. U. U. Urbani-ja, na tržaški «Ljudski univerzi» in predavanje preč. g. Del Pesco, v tržaški valdeški cerkvi, o «Verskem momentu v Cankarjevem Hlapcu Jerneju». Veliko število člankov pa je izšlo največ po zaslugi prof. Lorenzonia-ja in prof. U. U. Urbani-ja po različnih italijanskih časopisih in revijah.

To bi bil v glavnem pregled vsega onega dela, ki je bilo v zadnjem času storjeno v Italiji za upoznavanje Ivana Cankarja. Ta pregled pa nikakor še ni popoln, zakaj gotovo je še mnogo del, ki so ostala v rokopisu, in mnogo člankov in predavanj, katerim nismo mogli slediti.

h. š.

Pogled na cerkev sv. Lenarta izpred vrat Cankarjeve rojstne hiše.

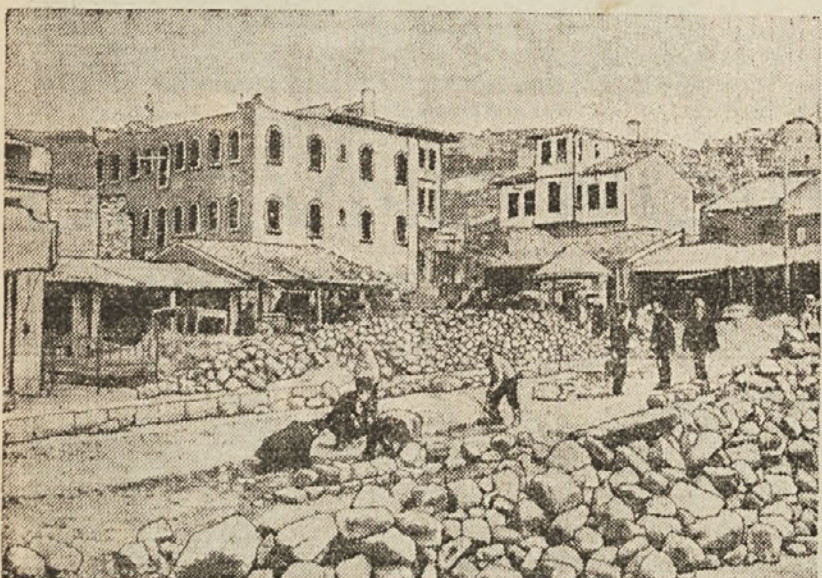
Slike k zadnjim dogodkom na Poljskem

Na levi vidimo maršala Pilsudskega, ki je s svojo vojsko pregnal dosedanjo vladu in bo najbrž izvoljen za predsednika republike. Slika na desni: zgoraj Sikorski, bivši vojni minister; na levi spodaj Wojciechowski, dosedanji predsednik republike; na desni spodaj: Witos, bivši ministrski predsednik.

Največje orgle na svetu, ki pojo kakor bi svirali dve vojaški godbi obenem. Stojé v eni največjih cerkev Amerike, v Novem Jorku.

Angora glavno mesto turške republike.

Stavkujoči v Londonu, glavnem mestu Angleške, pred palačo zunanjega ministrstva. (Slika iz zadnje velike stavke na Angleškem).

Književnost in umetnost

Zel in pievel

Slovar naravnega zdravilstva. Sestavil F. Magister, 1926. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. — Take knjige smo Slovenci pogrešali. Je to Vademecum za naše največje bogastvo, ki ga imamo, za naše ljubo zdravje. Posebno v bolj oddaljenih krajih, kjer ni pri roki zdravnika, se bo ta knjiga kot prva pomoč ob obolenjih izvrstno obnesla. Tu najdeš v abecednem redu naštetu pod raznimi besedami-vodnicami vse, kar potrebuješ, da si obraniš ali popraviš svoje zdravje. Pisatelj nam podaja po svojih mnogoletnih izkušnjah razne nasvete in recepte, ki jih ne napravi za drag denar lekarnar, ampak si jih večidel preskrbiš sam doma zastonj. Štiri čimtelji so pisateljeva zdravila: čaj domačih rastlin, voda, prst in zmernost v življenju. Zlasti priporoča kopelji v prsti, kar je v Ameriki že dolgo, dolgo v rabi in običajno pomaga, ker mokra prst čisti telo in vleče iz njega razne strupe, ki drugače vplivajo kvarno na naše zdravje. Od kar je župnik Kneipp zaslovel po vsem svetu kot izborni zdravnik s pametno uporabo mrzle vode, ni voda več ono strašilo, kot je bila še nedavno. Magister nam prav poljudno pove, kaj in kako uporabljaj vodo kot zdravilo. Ni Kneippov pristaš povsem, pač pa v marsičem. V tej knjigi najdeš našete vse one grmičke in rože, ki vsebujejo čudežno zdravilno moč, da si jih lahko sam nabereš in pripraviš. Knjigi je pridejana tudi knjižica, ki kaže v koloriranih slikah podobe teh cvetk, ki ti jih nudi Stvarnik zastonj v naravi. Pisatelj porabi vsako priliko, da da bralcu pametne nasvete o zmernosti, o alkoholu, nikotinu, kofeinu, o zdravilni moči čistega zraka in srca. In ravno v tem oziru je to zlata knjiga «srednje poti», kako si naj uravna naše življenje. Knjiga obsega skoro 300 strani (296) in ima nad 1500 iztočnic, pod katerimi lahko najdeš ono, kar želiš. Bo to delo izvrstno služilo izobražencu in delavcu, gospodinjji in kmetu. V vsako hišo spada ta krasna, koristna, potrebna in zlata vredna knjiga; proč s tozadevno tujejezično navlakom, sedaj imamo tako knjigo. v naši materinščini, knjigo, ki je vsebinsko stokrat boljše kot tuje sestave, ker je pisana preudarno, zmerno in poljudno. Seveda je itak samo ob sebi umevno, da si vsak bolnik v resnejši bolezni poišče zdravnikovega nasveta. Knjiga je obširna, pa ima vendar zelo zmerno ceno, velja namreč broširana 60 Din, vezana v celo platno 75 Din, Knjiga se dobi v knjigarni Stoka, Trst, Via Milano 37.

TRŽAŠKA KMETIJSKA DRUŽBA v TRSTU
ulica Raffineria 7 in Torre bianca 19.

ima v zalogi:

Semena: vsakovrstna poljska, vrtna in cvetlična.

Deteljna semena: domačo ali triletno deteljo in lucerno ali večno deteljo.

Modro galico: angleško «Maple Brand» z 98—99%.

Žveplo ventilirano in superventilirano ter isto z 3% modre galice.

Prah Kafaro, Azol, zeleno galico.

Kose «Merkur». Prejeli smo tudi nove vrste dijamantnih kos «Himalaja», katere za vsako jamčimo posebej.

Brusilne kamne od navadnih do najfinejših vrst, po ceni od 3 do 14 Lir kos.

Kosišča, (kosje) javorjeva in bukova.

Grablje lesene, oselne, «birje» itd.

Škropilnice raznih znamk ter žvepljanike ročne in nahrbtnne.

Kmetijske stroje: pluge, brane, pluzne glave, slamorenice itd.

Prazne sode od modre galice po L 24 za komad.

One kmetijske stroje, katerih nimamo v zalogi, lahko naročimo po želji vsakega, ker imamo vzorce in cene najboljših domačih in inozemskih tovarn.

Naše blago, semena, angleško modro galico in žveplo ventilirano imamo v razprodaji:

v Sezani: trgovina Goljevšček,

v Dolini: g. Josip Jerjan,

v Boljuncu: g. Ivan Kraljič,

v Rodiku: g. Ivan Čeh.

Škropilnice francoske znamke «Vermorel» originalne so nam ravnokar dospele. Na željo jih odposljemo tudi po železnici, katere stanejo s zabojnico vred 210.— Lir.

TRŽAŠKA KMETIJSKA DRUŽBA v TRSTU
ulica Torre bianca št. 19, Telefon 44-39.

Odgovorni urednik: JANKO RUMIČ.

Trocca mrtvaški predmeti, fotografije na porcelanu, pogrebna oprema, cene nizke pri Šentjakobski cerkvi v via dell'Istria:

Širite Novice!

G. PIKEL

POSTOJNA

Trgovina z mešanim blagom
železnino in steklom na drobno
in debelo.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrirana zadruga z omejenim poročtvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torre bianca 19, I. nad.

Sprejema navadne hranilne vloge
na knjižice, vloge na tek. račun in
vloge za ček. promet ter obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.
Sprejema Dinarje na tekoči račun
in jih obrestuje po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menice,
zastave in osebne kredite.
Obrestna mera po dogovoru.
Na razpolago varnostne celice (safes)

Uradne ure za stranke od 8 1/2 - 13, 16-18
Ob nedeljah je urad zaprt
Telefon št. 25-67.

Najstarejši sloven. denarni zavod

ZOBOZDRAVNIK
Dr. LOJZ KRAIGHER
specialist za zobe in usta
sprejema
v Gorici na Travniku št. 20
in
v AJDOVŠČINI (nasproti posojilnici)

FARMACIA CASTELLANOVICH

„All' Alabarda“

TRIESTE, Via dei Giuliani 42

priporoča cenjenemu občinstvu
sledede specialitete:

Elizir China. Jako okusen - Vzbuja
tečnost in je najboljšo zdravilo proti
želodčnim šibkostim in za rekonvalescenco.
Steklenica L 6.—

Voda proti izpadanju lasi. Steklenica L 6.—

Zredstvo proti revmatizmu. Zajemčen vseh. Popolno zunanje in notranje zdravljenje L 40. - Enomesečno zdravljenje.

Živinozdravniška sredstva.
Lekarna je preskrbljena z vsemi sredstvi proti živalskim boleznim.

**Zobozdravniški
ambulatorij
v Trstu**
ulica Sette Fontane 6
posluje ob delavnikih od 9—12
in od 15—19 ure.
Ljudske cene.

Josip Klun
trgovina porcelanastih predmetov
TRST, ul. Mazzini 40, prej ul. Nuova
SKLADIŠČA:
Piazza Scorcola št. 1 in v prosti luki
skladišče št. 6, I. - Telefon 29-84. B.
Velike izbira porcelana, gline, stekla
emajliranih in aluminijastih kuhinjskih
posod in bogata izbira
predmetov za poročna darila :::
Izključna prodaja cilindrov za luči št. 3,
3, 8, 11 na debelo za Trst, Furlanijo,
Istro in Dalmacijo iz najčistejšega kristaliziranega stekla. Cilindri oviti v kartonastih škaltjah meslo v slami.
Cene brez vsake konkurence!!

Čevljarnica Forcessin

Odelikovana na mednarodni razstavi v Genovi z „Diploma di gran premio“
TRST - Via Giuseppe Caprin št. 5 pri Sv. Jakobu - TRST

Kdor išče obuvale
cenó a vendar lepo,
ta bo pomislil malo,
ne kupil kar na slepo!

In šel bo k „FORCESSINU“,
ki v Trstu vsem od kraja
— ubožcu ali bogatini —
najboljše čevlje daja ...

Čevlji za delo
L 48.—

Čevlji za dale
L 48.—

BUFET PRIMC

Trst, ulica XXX Ottobre 19, nasproti kavarne Commercio

Točim najboljše istrsko in vipavsko vino ter kraški teran. — Vedno sveže Dreherjevo pivo. Mrzle in gorka svinjina, sardine itd. — PGSTREŽBA TOČNA.
Za obilen obisk se priporoča

Lastnik IVAN PRIMC.

JAKOB BEVC - TRST

urarna in zlatarna

Trst - Campo S. Giacomo št. 5

Podružnica: S. M. Magdalena zg. št. 1

ZLATO kupuje v vsaki množini po najvišjih cenah
KRONE plačuje više kot vsi drugi
RAZNA DARILA ZA BIRMANCE.

KLINIKA Dr. CICERO

POSTOJNA

Notranje boleznin
operacije.

ŽARKI X

hitro zdravljenje jetičnega
vnetja vršcev.

Spomnite se „Šol. društva“!

ZOBOZDRAVNIK

Dr. L. MERMOLJA

Špecialist za ustne
in zobne bolezni.

Ordinira

v GORICI na Travniku 5. II.
od 9. do 12. in od 3. do 5.

„MUNDLOS“ šivalni stroji

„Göricke“

dvokolesa, motorini „FIAM“ in
belgijske puške se vdohe le pri

Josipu Kerševaniju

GORICA - Piazza Cavour 9 - GORICA

Prva odlikov. tovarna in zaloga pohištva

Tvrda ustanovljena l. 1898. na Goriškem Tvrda ustanovljena l. 1898.

Gorica, ul. Carducci 14 (pr. Gosposka ulica)

50 spalnih in jedilnih sob na izbero od najnavadnejših do najbolj luksurjoznih. - Cene zmerne. - Solidna izdelava. Lastno izdelano pohištvo od najboljših profesionistov.

ANTON BREŠČAK

GORICA, Via Carducci 14 (prej Gosposka ul.)